Hod III. Wilnia 9 Krasawika 1915 hodu. № 14.

# BIEŁARUS

tydniowaja katalickaja hazeta.

Kasztuje s pierasyłkaj: na hod 1 rb. 50 kap. na 6 miesiacau 80 kap. addzielny numer 3 kapiejki.

Rukapisy pawinny być padpisany praudziwaj familijej dziela wiedama redakcii, inaksz nia buduć drukawany; rukapisy nie zwiertajucca. Hroszy można pasyłać pacztowymi markami.

Usio adresawać: Wilnia Wilenskaja wulica, № 18 kw. 6. Redakcija „Biełarusa".

Szk^da mnie hetaho narodu... bo nie maje czaho jeści (słowy Chrystusa).

## Da pracy!

Zlez ŭżo śnieh, czarśćwieje ziamla i haspadarom treba bracca za pracu na paloch—za siaŭbu. Dobra, kali dzie jość haspadar zdolny da hetaj pracy ŭ chacie, ale, biada, wielmi szmat haspadaroŭ pawinny byli kinuć kasu, sachu, baranu, dy ŭziać ŭ ruki strelby. Wielmi szmat haspadarak astałosia zusim biaz mużczyn, abo tolki z dziaćmi, ci starcami. Dyk peŭna, szto ni adna siamiejka sumna ŭzdychaje na ŭspamin, szto nima kamu bracca da pracy. Adnak-że, kali tolki budzie ŭ ludziej dobraja wola, to paletki henych siamiej zazialaniejuć zasiejanaj jarynoj razam z pałoskami tych, czyje haspadary pry chacie. Ja nawat nia budu namaŭlać bratoŭ-biełarusaŭ, kab drużna hrumadoj pamahali pachać i zasiewać, tym, szto biaz mużczyn astalisia, bo dobra wiedaju, szto samyja braty naszy, jak patomki daŭniejszych sławian, szto żyli miż saboj drużna, i jak wuczni Chrystusa, katory zahadaŭ miławać Boha nad ŭsio a **bliźniaho, jak siabie**, achwotna buduć pamahać swaim susiedkam, kab kali Boh pazwolić wiarnucca pad kaniec leta ichnym mużam, znajszli jany ŭ haspadrkach swaich patrebny ład i paradak, kab sercy ich uzradawalisia i zabili padziacznaściaj dla dobrych susiedziaŭ.

Użo z nikatorych miejscaŭ dachodziać wiestki, szto sielanie na wałasnych schodach pastanawili supolnymi siłami pamahać u pracy na paloch tym, szto astalisia biaz raboczych ruk. Dyk peŭna, szto i pa ŭsim kraju budzie rabicca toje samo, bo hetaho wymahaje i prawo Bożaje i sławianskaja natura i dabro kraju i zdarowy rozum.

Adno tolki prypaminaju, szto nia treba wieryć roznym złydniam, katoryja może dastaŭszy ad niemcaŭ płatu buduć admaŭlać ad pracy, straszuczy, szto chutka nadojdzie i siudy wajna, dyk ŭsio zmarnuicca. Nia wiercia hetkim, bo daść Boh wajna budzie szto raz dalej ad nas, a ŭ kancy i zusim pierastanie. Dyk tolki treba prasić Boha, kab daŭ chutczej tak ŭżo żadany kaniec wajny, dy kab pośla wajny nastali i nam lepszyja czasy; a pobacz z hetym pracawać szczyra i sumlenna; sieić i pachać ziamielku jak i ŭ najlepszy czas, z mocnaj wieraj, szto jak pośla maroznaj zimy nastało ciapło i wiasna, tak i pośla wajny prydzie supakoj i lepszyja czasy.

B. P.

## Szczaście.

Dziŭna niaszczaśliwy czaławiek. Czuć narodzicca, a ŭżo paczynaje płakać... Ślozy—heta tawaryszy nieadłucznyja jaho żyćcia. Matka nahaniaje da nawuki, dzicianio płacze, baćka ściabanie raz, druhi rozgaj za psoty—jano tak samo ślozy lje. Pahonie bydła na paszu — tam znoŭ bolszyja kryŭdziać, a i bydła słuchać nia chocze — ŭsiudy bieda!

Nu, ŭżo wyras, ażaniŭsia, ci żamuż wyszła, zdajecca jakojeż może być lepszaje szczaście... ale nie prajszło jaszcze niadzielki, a ślozy iznoŭ paciakli... a ŭ duszy markotna stała. Praca biez wypa-

czynku i szto z hetaj pracy—ledź chleba chopić, a czasam i taho nimasz. O kab hroszy byli, kab ja byŭ bahaty, skaże ni adzin, tadyb ja zażyŭ! A ci bahaćcie szczaaście daje? Zapytajcia ŭ pierszaho lepszaha bahacza, a szto jon wam atkaże? Bahaćcie nia prynosić szczaścia, ale bolsz niszczaśliwym robić. Na szto toje mnie bahaćcie, kali chwaroba toczyć majo cieła, kali dni życcia majho paliczany? Szto mnie z bahaćcia, kali na jaho stolki waczej zawisnych hladzić, kali swajaki tak i czakajuć majej śmierci, kab uchapić u swaje ruki majo zołata, a paśla może i nia pamolacca nad majej mahiłaj... dy i sam ja nie maju supakoju, muczyć mianie heta bahaćcie, może jano z kryŭdaj pryszło?.. A dzie sumleńnie niespakojna, tam szczaścia nimasz. Zahlanicia ŭ pałacy, ŭ dwarcy, a ŭsiudy atkażuć toje samoje, słowam—szczaścia na hetaj ziamli nima. A ci heta pustoja biez znaczenia słowa? Musić-żeż jano niedzie być, kali ŭsie za im honiacca, ŭsie jaho szukajuć! Jano i jość, tolki bieda cełaja ŭ tym, szto, nia tam jaho szukajuć, dzie jano znachodzicca. Szczaście — heta spakoj duszy. Nie bahaćcie, nie sława i honar, ale tolki czystaje sumleńnie daje praŭdziwaje szczaście. Dobra kazaŭ św. Augustyn szto „dusza nasza datul budzie niespakojna, o Boże, aż pakul nie spacznie ŭ Tabie“. Kab my mieli tolki cieła, może i znajszliby szczaście na ziamli, ale z duszoj, nijak paraić sabie nia możem. Duszu daŭ nam Boh, u Boha nasze szczaście, a znojdziem my jaho tady, kali budzim żyć pawedle prykazańniaŭ Bożych, bo tady sam Boh ŭwojdzie ŭ naszu duszu, a szczaściu naszamu hranic nia budzie. Ci nie warta nad hetym krychu padumać?

**Bo—r.**

# U kuźni.

*Żar czyrwienicca u harnie,*
*Połymiam buszuja,*
*S fartuchom u kaftanie*
*Tut kawal styruja.*

*U klaszczy uszczamiŭ rysor*
*Da harna ŭkładaja,*
*Palacieła u prastor*
*Dumka załataja.*

*Zabialeła miham stal*
*Waraczysia ŭ pieczy:*
*Strapianuusia z mar kawal,*
*Razpraulaja pleczy.*

*Wyniau z żaru stal prytnom*
*Kinaŭ na kawalniu,*
*Dy z razmachu małatom*
*Kali ŭderyć, smalnie!*

*Nawakruh razlohsia stuk,*
*Iskry pyrskać stali,*
*Trudna zhledzić machu ruk,*
*Stojaczy u waddali.*

*Kuj padkowu kawalok*
*Poki stal haracza,*
*Kuj żalezny wuchnalok,*
*Chaj siamja ni płacza!*

*Chaj że warycca ŭ żary*
*Stal ahniom pałaja*
*Pracu ciażkuju z Hary*
*Boh błahasłaulaja.*

*Kuj, pracuj pakul żywiesz,*
*Poki ruki ŭ sile,*
*Adpaczynisz, jak pamresz,*
*U syroj mahile.*

*A twoj duch, szto rwausia ŭ dal*
*Da czahoś światoha,*
*Ŭhartawauszysia, jak stal,*
*Pojdzie ŭ Raj, da Boha.*

*Dyk nichaj pływie ŭ żary*
*Stal, ahniom pałaja:*
*Pracu ciażkuju z hary*
*Boh błahasłaulaja.*

**A. Ziazlula.**

25—X—1914.

# Spahadliwaść.

*Spahadliwaść jość cnota, katoraja robić, szto czaławiek adczuwaje biedy i niszczaścia inszych tak, jak by jany byli jaho ułasnymi i staraicca im czym zmoha pamahczy.*

Spahadliwaść jość wyżejszym stupniom sprawiadliwaści i rożnicca ad jeje tym, szto sprawiadliwaść dbaje ab tym, kab nichto nia mieŭ nijakoj prykraści ad nas, a spahadliwaść idzie dalej i staraicca, kab bliźni ni ciarpieŭ pry nas, choć i z nizależnaj ad nas pryczyny.

Chto ni padaje ruki bliźniamu ŭ patrebie, choć heta i mohby zrabić, ale da czaho nie prymuszaje jaho nijakaje prawo, toj praz heta ni pierastaje być sprawiadliwym, ale takoha czaławieka nia można nazwać spahadliwym.

Spahadliwaść bo nia pytaje, ci ja pawinien pamahczy bliźniamu ŭ biadzie, ci zhraszŭ, kali ni pamahu, ale pytaje, ci mahu ja pamahczy i kali hetak, to zniewalaje rabić hena.

Kab ludzi dbajuczy nawat ab tym, kab nie zhraszyć proci sprawiadliwaści, ni znali zusim spahadliwaści, to jaszcze nia zusim byłob dobra na świeci. Wyjaśnim heta prykładam.

Żywie jaki haspadar u wiosce, maje siamiejku i chatku i chleba hodzi, tolki hroszaj u zapasie, to ni maje, bo ich nia moh jon nijak sabrać. Ale naszto jamu tyja hroszy, kali usiaho patrebnaho maje dawoli. Hetkaje pałażeńnie nia wymahaje ad hramadzianstwa bolsz, czym sprawiadliwaści.

Ale raptam żonka henaho haspadara zachwareła, jon wyszaŭ na pole, a małyja dzieci astaŭszysia biez apieki starszych zrabili pażar i paszła z dymam usia haspadarka, nawat skacina, jakaja była; susiedzi czuć uśpieli wyratawać z ahniu chworuju kabiecinu. Nu i astaŭsia czaławiek hoł, jak koł, dy jaszcze chworaja żonka, dy dzieci małyja, a ni czaho ŭ rot uziać ani czym prykrycca nima. I kali hetkamu czaławieku susiedzi ni zachoczuć dać kuta, ani adzieży, ani inszaj pomaczy, to nichto ni skaże, szto jany pastupili nisprawiadliwa, ale kożny nazawie henych ludziej niesphadliwymi. I kab nia było tej spahadliwaści, to jakoje byłob pałażeńnie takoha czaławieka? Prosta, choć żywy ŭ ziamlu leź! Ale tut prychodzić na padmohu spahadliwaść.

Adzin z susiadziaŭ daje paharełaj siamji kut, druhija złożać pa kaszulinie pa anuczy na pryadziewak, inszyja skinucca pa załatoŭce na doktora i leki dla chworaj, a tam chto szto moh daŭ na jadu, jaszcze inszy pażyczyć hroszy na chatu, nu i czaławiek pawoli wybiarecca z biady. A kab ni spahadliwaść, dyk i nia byłob nijakaho ratunku.

Woś z hetaho prykładu baczym, szto spahadliwaść robić szmat dabra Jana wyciraje ślozy niszczaśliwym, leczyć chworych, kormić hałodnych praświeczaje ciomnych, buduje szpitali, szkoły i roznyja prytułki dla małych dziaciej sirot i dla kalekaŭ, dy starych, szto sami prażyŭlacca nia mohuć, a siemjaŭ swaich nimajuć. Adymi tolki spahadliwaść, a usim hetym biedakom zahlanie ŭ woczy śmierć z hoładu.

Kaliż spahadliwaść hetak jość cennaja i ważnaja dla hramadzianstwa, dyk i treba nam staracca, kab hetaja cnota razwiwałasia i razszyrałasia pamiż ludziej, kab kożny czaławiek adczuwaŭ biadu inszych usim sercam i czym tolki zmoha, kab zaraz śpiaszyŭ na padmohu.

Asobnuju źwiartajma uwahu na raźwićcie hetaj cnoty ŭ małych dzieciach i ŭ maładzieży, bo jakuju halinu pryszczepisz da maładoj dziczki, takija jabłyki ci hruszy budzie dawać toje drewa i da poznaj staraści—da czaho prywuczysz czaławieka z małych dzion, takim jon najczaściej astajecca i da staraści. Dyk zaszczeplawajma naszaj moładzi ŭsie chryścijanskija cnoty, katoryja czaławieka zrobiać miłym siamji i radni, dy karysnym hramadzianstwu.

---

## Swiaty Leon Wialiki.

(Papież i Doktar Kaścioła światoha).

Światy Leon Papież nazwany Wialikim rodam byŭ z Taskanii.

Ad małalectwa ŭ świeckich i duchoŭnych nawukach wyŭczany abraŭ sabie duchoŭny stan i byŭ pry boku papieżaŭ Celestyna II i Sykstusa III, katoryja ŭżywali jaho da najważniejszych spraŭ i ŭżo hetym szmat prysłużyŭsia Kaściołu. Zmahaŭsia ŭ kazańniach i piśmach z fałszywymi nawukami nestoryjanaŭ, pelegijanaŭ i inszych heretykaŭ.

Wysłany ŭ Franciju jak posał Papieża Sykstusa III, pa śmierci jaho, choć jaszcze ni wiarnuŭsia byŭ z darohi, a ŭsimi ŭ adno byŭ wybrany na Papieża.

Doŭha ni chacieŭ pryniać wybaru, praz pakoru liczuczysia hetaho niahodnym, ale ŭ kancy pawinien byŭ zhadzicca i paczaŭ swaju pracu na Apostalskaj Stalicy ad taho, szto zahadaŭ adprawić uraczystyja modły na upraszeńnie jamu łask, patrebnych na hetakim stanowiszczy, a paśla wydaŭ wajnu usiakim fałszam i niprawościam.

Kab pałażyć kaniec szyreńniu herezijaŭ sklikaŭ Leon Chalcedonski sabor, na katorym było 600 biskupaŭ. Sabor hety asudziŭ heretyckija fałszy, katoryja z tej pary i pierastali razszyracca. Dbajuczy ab zbaŭleńnie dusz całaho świetu, jak biskup Rymski Leon najbolsz dbaŭ, kab rymlanie byli daskanałymi chryścijanami, kab mahli być dla

inszych narodaŭ za prykład pastaŭlany. Dziela hetaho czasta sam kazaŭ nawuki, sam swaim žyćciom padawaŭ najlepszy prykład žyćcia chryścijanskaho, czasta sam spawiadaŭ.

I praca jaho wydała dobryja awocy: rymlanie stali žyć pabožna, jak i treba praŭdziwym chryścijanam. Ad duchawienstwa wymahaŭ, kab było u ŭsich cnotach chryścijanskich prykładnaje. Na biskupaŭ wybiraŭ asoby najbolsz hetaho hodnyja.

Za hetaho Papieža napaŭ na Italiju okrutny wajaka, karol Hunaŭ Atylla prazwany *biczom Božym*, katory zabraŭszy miesty Akwileju i abwiarnuŭszy jaho ŭ pył pasuwaŭsia na Rym. Leon Wialiki ŭwazwaŭszy pomaczy Božaj wyszaŭ na spatkańnie hetaho razbojnika i tak da jaho pramowiŭ, szto toj pawiarnuŭsia nazad i raskazawaŭ swaim, szto zrabiŭ heta dziela taho, bo kali Papież hawaryŭ mowu Atylla baczyŭ pry im dwuch mužoŭ z mieczami, katoryja hrazili śmierciaj Atylli, kali jon nie ŭsłuchaje papiežawaj mowy.

Usie dumajuć, szto byli heta świątyja Apostały Piotr i Pawał.

Niadoŭha pośla taho ŭwajszoŭ u Italiju z wojskam Genzeryk, karol Wandalaŭ, katory jaszcze dziczej abchodziŭsia z usimi, czym Altylla. Leon, choć wiedaŭ dobra, szto Genzeryk, jak heretyk mocna jaho nienawidzić, adnak ni zwažajuczy na ni bezpecznaść jakaja hraziła, udaŭsia ŭ aboz Genzeryka i mudrymi sławami wymoh ad henaho wajaki, szto jaho wojska choć i zaniało Rym, ale nijakoj dzikaści ŭ im ni dapuskałosia. Kali Genzeryk z Rymu addaliŭsia, światy Leon uziaŭsia za pomacz biazdolnym, szto z pryczyny wajny papali ŭ niszczaścia.

Wykuplawaŭ zabranych u niawolu dapamahaŭ biednym, adwiedawaŭ chworych, paciesząŭ smutnych.

Dalej zwiarnuŭ uwahu na adbudoŭku zniszczanych budynkaŭ i kaściołaŭ. Adzin kaścioł nowy wystawiŭ swaim kosztam inszyja paadnaŭlaŭ, da inszych sprawiŭ kaścielnaje naczyńnie dy ubrańnie.

Napisaŭ wialikaj wartaści szmat relihijnych knižak i pastyrskich listoŭ, wyjaśniajuczych tajnicy światoj wiery. Prad kožnym pisańniem doŭha maliŭsia, a czasami i paściŭ, kab Boh daŭ mudraść da henaj pracy. Adzin wažny list pałažyŭ na hrobie św. Piotra, a paśla praz 40 dzion paściŭ i maliŭsia, kab św. Apostał papprawiŭ u liście, kali jość jakaja abmyłka.

Kali uziaŭ heny list, naszoŭ u niekolkich miejscach papraŭki, a światy Piotr zjawiŭszysia skazaŭ „czytaŭ i papprawiŭ."

Prawioŭszy hetak žyćcio swajo na bizpierastannaj pracy dziela dabra Kaścioła światoha i zasłužyŭszy nazwańnie *Wialikaho* pamior užo ŭ poznaj starąści, 11 krasawika 461 h.

Papiežam byŭ 21 hod biez adnaho miesiaca.

Z žyćcia hetaho Wialikaho Papieža maim wuczycca i my pierad kožnaj sprawaj, a ŭ asobnaści pierad ważniejszymi žwiertacca da Boha z madlitwaj, kab daŭ nam patrebnuju pry tych sprawach mudraść i inszyja łaski.

## Jak ŭścierahczysia chalery?

Biada na biedzie jedzie, biadoj pahaniaje — kaže nasza prykazka. Toje bywaje i pa praŭdzie. Za hetak wialikaj biadoj, jak wajna zaŭsiody idzie jaszcze druhaja nia mienszaja biada poszesnyja chwaroby. Jość hetak dziela taho, szto na polach bitwaŭ czasta pa kolki dnioŭ walajucca nizakapanyja trupy, koniej, abo i ludziej, katoryja zahniwajucca i ad hetaho razmnažajucca roznyja chwarobnyja zarazki, katoryja pośla raznosiacca ŭ rozny sposab pa akolicy bliżejszaj i nawat u dalszyja.

Dzie znojdzicca padatniejszy materjał tam henyja žywuczki wyklikajuć chwaroby i wykoczwajuć narod nirazbirajuczy ni wieku ni stanu.

Nikatarych chwarob jak: wospa, tyfus, trudna ŭścierahczysia, bo žywuczki, wyklikajuczyja henyja chwaroby nosiacca ŭ pawietry, adnak ścierahuczysia dobra i ad hetkich chwarob uściarażesia.

Ale žywuczki, wyklikajuczyja chaleru, nia nosiacca ŭ pawietry a papadajuć da czalawieka ŭ wadzie, ci ŭ jadzie.

Woś možna byłob skazać: Hladzi, kab zaŭsiody wada i jada byli zdarowyja, dyk i sam budzisz zdarowy.

Chalernyja žywuczki mohuć žyć i razmnažacca ŭ wadzie; ŭ asobnaści kali hena wada stajaczaja i brudnaja. Woś najzdarawiej byłob nikoli wady hetkaj nia pić, a ni jej pałaskać zuboŭ, ani mycca. Da ŭsiaho hetaho treba užywać wadu pierawaranuju, abo pierafiltrawanuju. Ale i pierawaranaja wada, kali pastaić doŭha, to može jakimkoleczy sposabam być zaražanaj, dyk najlepsz užywać wadu pierawaranuju nidaŭna. Da pićcia lepsz

czym pierawaranaja — wada filtrawanaja. Ale filtr kasztuje kala 15 rubloŭ, dyk nia kožny može jaho mieć,

Pierawaranaja wada ni maje dobraho smaku, dziela czaho možna ŭ hetkuju wadu ŭciskać pa kolki kaplaŭ cytrynawaho soku. I chalernyja žywuczki kiśli nia lubiać, dyk cytrynawy sok može i ich pazabiwać i zrabić niaszkodnymi.

Czaławiek da usiaho tulicca rukami i nia može wiedać, ci ad taho nia prylipła da ruk chalernaja žywuczka, katoraja ad ruk može prylipnuć da chleba, ci druhoj jady, jakuju woźmie ŭ ruki i hetak dastaniecca ŭ žywot, a tam razmnožycca i wyklicze chaleru.

Kab hetaho ŭścierahczysia, treba pierad kožnaj jadoj dobra wymyć ruki z mydłam abo z popiełam i wycierci czystym rucznikom.

Chalernyja žywuczki mohuć być na ahurkoch, na jabłykach i na kožnaj reczy, dyk najlepsz syryzny nia jeści zusim, a kali szto maim zjeści, to treba heta abmyć u waratku, abo jaszcze lepsz abskrabać ci abłupić z łuski. Jabłykaŭ hniławatych, ściežažy Boh, nia jeści.

Kožnaja jada pawinna być swiežaja i haraczaja, bo ŭ haraczyni wyszej 55 hradusaŭ chalernyja žywuczki hinuć. Nawat chleb, bułki wendžanaja miasa i kožnuju suchuju jadu, prad jadoj warta na kolki minut pałažyć u haraczyniu, dyk kali na hetym bylib chalernyja žywuczki, to jany pahinuć,

Naahuł nia možna abjadacca, bo heta psujeć žywot, a jak žywot nizdarowy, tady lahczej u im razmnažajucca chalernyja žywuczki, kali tudy dastanucca. Bo treba wiedać, szto kali žywuczki henyja i dastanuca da žywata zdarowaho, to ni zaŭsiody wyklikajuć chwarobu. U zusim zdarowym žywacie jany nawat sami hinuć, abo wyklikajuć tolki malenkaje razstrojstwa, ale jak papadzie ŭ papsawany žywot, tady ŭžo napeŭna razmnožycca i—trudny ratunak.

Nia možna wieryć i słuchać tych, szto kažuć bytcam na chaleru dobra pamahajuć; wodka, piercoŭka, miataŭka abo inszaja jakaja herełka.

Sama miata leczyć žywot, dyk wielmi dobra byłob wychodziaczy z chaty na ranicy wypić szklanku herbaty z miaty. I naahuł treba staracca, kab hałodnamu nia wychodzić z chaty, bo na hałodny žywot lachczej paszkodzić može adna chalernaja žywuczka, czym na nihałodny szmat ich.

Dyk treba na ranicy pierad wychodam da pracy wypić haraczaj harbaty (z miaty ci inszaj), abo zjeści choć trochi haraczaj jady.

Treba wyścierahacca pić i jeści reczy, ab katorych nia možna wiedać, ci świežyja, ci dobra zrablany.

Aby czuć jakoje razstrojswa žywata, treba zaras jaho leczyć, choć miataj ci inszymi chatnimi wiadomymi lekami, ale ni pakidać biez uwahi, pomniuczy, szto scierażonaho i Boh ścieraže.

Nad usio treba dbać ab czystatu na wulicy, i na padworku, i kala chaty, i ŭ chacie, i kala siabie, bo ŭsie chwaroby, a tym bardžej chalera—bajacca czystaty.

## Piszuć da nas.

**Nowy Pahost**, Wil. hub. Dziśn. paw. Daŭno ja sabirałasia padziakawać Szanoŭnaj Redakci, za akuratnaje prysyłanie mnie Biełarusa, ale ŭsio nijak ni mahła dabracca, ciapier-že szczyra, szczyra. dziakuju za hetu tak miłuju, relihijnuju i wiasiołuju hazetku, katoruju jak tolka pryniasu z poczty, zaraz že czytaju i drubim daju czytać. Jak uwažaju ŭsim jana padabaicca, bo adny prosiać mianie, kab im paczytała Biełarusa, druhija biaruć da chaty i sami czytajuć. A adzin moj znajomy, małady chłopczyk, tak upadabaŭ hetu hazetu, szto buduczy niebahatym, zarabiŭ nieskolka złotych i pasłaŭ hety hroszy, ciažka zapracawanyja, na hazetku Biełarusa, a ciapier cieszycca, szto i jon maje hazetu pisanuju ŭ rodnaj mowie. Aproč taho jaszcze nieskolka razoŭ wypisywaŭ i roznyja biełaruskija ksionžeczki.

U naszym miasteczku 27 marca zdaryŭsia smutny wypadak. Adny baćki astawili swaich dziaciej u chacie bez nikoha starszaha, a jak raz na tuju paru ciepliŭsia szczytok. Czatyrochletniaja dziewaczka padyszła da szczytka, a na jej zaraz-že zaharełasia sukienka, poki baćka z matkaj pryszli, dziaŭczynka krepka abhareła. Praz usiu noczku mocna jana trudziłasia, ratunku prasiła, a na zaŭtraje i pamiorła. Ach! jak drenna robiuć takija baćki, szto małych dziaciej astaŭlajuć pieczy cieplić.

*A. Bobiczyszka.*

## Kaścielnyja wiedamaści.

### Śmierć ks. W. Szwarca.

U Biełastoku Hrod. h. 29 marca wieczaram, pośla karotkaj chwaroby addaŭ duszu Bohu ks. Wilhelm Szwarc, dziekan Biełastocki.

Ś. p. ks. Wilhelm radziŭsia ŭ 1837 h. Wuczyŭsia ŭ Paniewiežu Kow. h., pośla ŭstupiŭ u wilenskuju duchoŭnuju seminaryju, dzie ŭ 1861 h. wyświanciŭsia na ksiandza. Z paczatku bliska 10 hadoŭ byŭ wikarym u Hrodnie.

Pośla piaraniesiany da Biełastoku byŭ kapelanam szkołaŭ. Ad 1880 h. spaŭniaŭ pawinnaści dziekana i prefekta tychże szkołaŭ. Ad 1900 h. pierastaŭ być prafektam szkoły realnaj, ale wuczyŭ u instytucie i byŭ dziekanam biełastockim. Byŭ heta adzin z najstarejszych ksiandzoŭ naszaj dyecezii i najstarejszy z kapelanaŭ szkolnych.

Wielmi taktyczny, raźbitliwy, łahodny, dzieła czaho u ŭsich byŭ u wialikaj paszanie i u ŭsich pakinuŭ dobruju ab sabie pamiać.

Warta pomnić czasta paŭtaranyja św. p. ks. Wilhelmam słowy: „Treba hladzieć dalej swajho nosu“ i „Nikoli nia treba stawić kwestyi na naży, kali można znajści sposab złahadżeńnia sprawy“.

Daj-że, dobry Boże, duszy jaho nieba. *Requiescat in pace!*

**Czasowy dziekan.**

Na miejsce pamiorszaho dziekana biełastockaho ks. W. Szwarca wilenskaja duchoŭnaja ŭłada naznaczyła czasowym dziekanam ks. St. Maciejewicza, pasła wilenskaho ŭ Hasud. Dumu i kapelana klasztoru Benedyktynak pry kaściele św. Kaciaryny ŭ Wilni.

# Szto czuwać?

**Wilnia.** Kab ni dapuścić paŭstania chwarob u Wilni zahadano starażom jak najstarańniej hladzieć za tym, kab padworki, rysztki i usiakija miejscy byli czysty. Rysztki ŭżo paliwać wapnaj.

Za prykładam miest treba hladzieć u ŭsim czystaty i sielanam pa wioskach.

**Szto rabiać uciekaczy?** Adna żydoŭskaja hazeta woś szto pisze: U Wilni jość kala 10 warstataŭ, wyrablajuczych skrynki dla prachoŭwania sucharoŭ. Pracujuć u henych warstatach kolkisot chryścijanskich chłapcoŭ i dzieŭczat zarablajuczy pa 60 i 70 kap. u dzień. Żydoŭski kamitet atkryŭ taki samy warstat, ale biazdomnyja żydy, katoryja cełyj dzień leżać na łożkach, abo pchnucca, kab dastać padmohu, pracawać nia choczuć. Nikatoryja z ich zrabili skandał kryczaczy, szto prymuszańnie ich da pracy heta zawiadzeńnie „panszczyzny“.

**Minsk.** Ministerstwo ŭnutranych spraŭ ni pazwoliło Minskaj miastowaj uprawie pradać kniahini M. Radziwiłłisie budynak byŭszaho kaścioła i klasztaru Ksiandzoŭ Daminikanaŭ.

**Asztrafawańnie na 1000 rublou.** Minski hubernatar asztrafawaŭ żychara miasteczka Baranawicz Jankiela Kapłana za samawolnaje pawialiczeńnie cany na miasa na 1000 rubloŭ, abo na 2 miesiacy turmy.

**Charczy dla Minska.** Miastowaja uprawa pawiedamiła hubernatara, szto dla życharaŭ Minska treba, kab szto dzień prychodziło tudy z patrebnymi charczami 28 wahonaŭ.

Razliććie raki Świsłaczy zrabiło ŭ Minsku szkody na kala 200 tysiacz rubloŭ.

**Babrujsk,** Min. hub. Tut pamior napiŭszysia kolonskaj wady czynoŭnik Hrudcyn.

**Mir,** Min. hub. Nowahr. paw. Zhareli czatyry damy z usimi haspadarskimi budynkami.

**Nieśwież,** Min. hub. Ułaści zaćwierdzili pieramienu nazwańnia wulicy Niamieckaj na Przasnyszskuju.

**Homel,** Mahil. hub. 31 marca ŭ noczy razliłasia raka Soża i zaliła niżejszyja czaści miesta i pradmieścia Manastyrku.

Wada paniasła chatnija reczy, ptastwa i drabniejszyja źwiaraty. Szkody wielmi wialikija.

**U Polszczy.** Nidaŭna ŭrad wydaŭ prawo ab zawiadzeńniu ŭ huberniach Polszczy samaupraŭleńnia miest, nawat z krychu bolszym razmieram prawoŭ polskaj mowy, czym heta była zhadziłasia dać Hasudarstwienaja duma, szto adkinuła Hasud. Rada.

Ciapier-że iznoŭ, piszuć hazety, szto u skoraści budzie tam zawiedziano i ziemstwo.

**Narabili harełki.** U wiosce Wołkowaj pad Pietrahradam zahareŭsia dom Łowcowa, katory rabiŭ harełku z denaturawanaho śpirtu.

Śpirt heny zahareŭsia i ŭ adnaj chwili abchapiŭ ahoń usiu kwateru i nawat zaharadziŭ schody z druhoha jataża. Żychary henaho jataża stali bić wokny i wyskakawać wialikija i małyja, a sam Łoŭcaŭ i jaho siamja ŭ liku 5 asob zhareli.

**Pietrahrad.** Z pryczyny nidachwatu kamiennaho wuhla pastanoŭlano zmienszyć lik elektrycznych tramwajaŭ wieczarami i zusim zatrymywać ich na nocz, da czasu pukul nie pierarobiać czaści katłoŭ elektrycznaj stacii, dla apalwania hazaj.

**Kijeu.** U Kijewie wylŭsia z bierahoŭ Dniepr i zaliŭ bliska usiu wyspu Truchanowu i bolszuju czaść pradmieściaŭ. Żychary paŭciekali na padstreszki i na strechi. Niekolki damoŭ wada paniasła

i paniesła szmat chatnich źwiarat i meblaŭ. Razniasła wialikija składy drewa i płyty. Z wiosak, pałożanych nad Dniaprom dachodziać wiestki, szto wada pazataplała cełyja wioski i parabiła straszennyja szkody.

# WAJNA.

### Na Taŭrohienskim kiarunku

byli tolki styczki piarednich czaściaŭ, pry czym rasiejcy zachapili niekolki niemcaŭ u pałon.

### Za Niomanam.

Rasiejcy 28 marca nastupali na Mariampol; była zaŭziataja bitwa dachodziŭszaja da bitwy na sztyki, pośla czaho rasiejcy zachapili u niemcaŭ 4 kulamety i niekolkidzisiat pałonnikaŭ. Pad wieczar taho-ż dnia praciŭniki dastali padmohu i pierajszli ŭ nastupleńnie. Rasiejcy adbiŭszy niekolki atak i wyjaśniŭszy siły niemcaŭ na hetym uczastku, adyszli na swaje staryja pazycii.

Na inszych uczastkach zaniomanskaho frontu wialikich bajoŭ i styczak za aposznija dni nia było. Wialisia tolki pierastrełki.

### Pad Asaucom

praciŭnik pa czarodzie abstrelwaŭ nikatoryja uczastki krepaści, pry czym bombardawańnie wiałosia z wialikich harmat ŭłuczajuczy 8-mi calŏwyja. Krepastnyja harmaty udaczna spraciŭlalisia ahniu praciŭnika, pryczyniŭszy wialikija porczy adnej z asadnych batarejaŭ i prymusiŭszy jaje zamoŭknuć.

U adnym z dwaroŭ, zaniatym praciŭnikam pierad asawieckim płacdarmam, rasiejskija śapiory u nocz na 31 marca ŭzarwali betonawy sklep, służyŭszy niemcam dobraj schowaj pry ichnych sapiornych rabotach.

### Miż rekami Pissaj i Szkwoj

niemcy rana 29 marca probawali pierajści ŭ nastupleńnie proci adnaho rasiejskaho uczastka, ale spatkanyja ahniom strelbawym i kulametnym jany pawinny byli wiarnucca ŭ swaje akopy.

Na druhich uczastkach prawaho bierahu Wisły najbolsz wiałasia tolki pierastrełka.

Adna rasiejskaja batareja zapaliła Cialeszki, dzie ŭ praciŭnika zrabiŭsia wialiki ŭzryŭ.

Konny addzieł niemcaŭ, wykryty na szasie pad Borkowam, byŭ razsiejany ahniom rasiejskaj artyleryi.

U akolicy Stużka rasiejskija lotczyki udaczna skinuli niekolki bombaŭ u abozy praciŭnika.

Kala Dembe na race Narewie rasiejcy zachapili niamiecki samalot i dwoch lotczykaŭ.

### U akolicy lewaho bierahu Wisły

za aposznija dni była tolki pierastrełka. Kala Rawy rasiejskaja artyleryja abstralała niamiecki ciahnik (maszynu) i prymusiła zamaŭczać dźwie niamieckija batarei.

### U Karpackich horach.

Rasiejcy zaŭładali hłaŭnym karpackim hornym chrybtom na froncie ad Ragietowo da Wołosate na prastranstwie 110 wiorst.

Na ŭsim froncie Karpat za czas ad 6 da 30-ho marca aŭstryjaki paniosszy wializarnyja straty addali rasiejcam nia miensz 70 tysiacz pałonnikaŭ, u tym liku da 900 aficeraŭ; aprocz taho rasiejcy zabrali tut bolsz 30 harmat i 200 kulametaŭ.

U noczy na 5 krasawika praciŭnik panosiaczy wialikija straty atakawaŭ rasiejskaje wojska na horach na ŭschod ad Telpocza. Rasiejcy kontratakaj prymusili praciŭnika adstupić, pry czym adzin bataljon aŭstryjakaŭ zdaŭsia ŭ pałon u całaści.

Wyjaśniłosia, szto 3 kras. pry ŭziaci hary na paŭdniowy ŭschod ad wioski Polana, rasiejcy zabrali ŭ pałon 1155 sałdataŭ, bolsz 20 aficeraŭ i 6 kulametaŭ. 4 krasawika iznoŭ rasiejcy adbili dźwie kontrataki ŭ kierunku Stryja.

Na tureckim froncie niczoha ważniejszaho nia zdaryłosia.

### Na zachodnim froncie.

Niemcy majuć raspaczać enerhicznaje nastupleńnie na Franciju, kab prymusić jaje da miru, a tady ŭżo majuczy swabodnyja ruki napaści taksama enerhiczna na Rasieju. Z hetaj metaj naczalnikam armijaŭ na henym froncie nazna-

czyli jenarała Hindenburha, katory liczycca ŭ Niamieczczynie samym spraŭnym wajakaj Tudyż, jak danosiać aposznija hazety, pajechaŭ i sam niamiecki car Wilhelm, katoraho chwaroba musić abo zusim wydumanaja tymi, kamu hetaho chaciełasiab, abo ni takaja ŭžo ciażkaja, jak pisali, kali jon może bywać na pazycijach.

A ciapier pokul szto francuskija wiestki niasuć, szto to siam to tam pasunulisia napierad francuzy.

# Usiaczyna.

## Kali konczycca wajna?

Aprocz roznych warožb ab wajnie, katoryja pa bolszaj czaści nia spaŭnilisia prynamsia ŭ tej pary, na jakuju było warožano, nidaŭna wyszaŭ kalendar astrologiczny, ŭ katorym astronamy pa hwiezdach pradkazywajuć woś szto ab ciapieraszniaj wajnie.

Wajna ciapierasznia maje ciahnucca 389 dnioŭ, (blizka 13 miesiacaŭ). Jak wajna paczałasia ŭ proszłym hadu 15 lipnia, dyk konczycca pawinna ŭ hetym hadu kała 10 žniŭnia.

Wiasnoj majuć adbycca najkrywawiejszyja bitwy.

Najpaźniej 13 krasawika Italija wystupić proci Aŭstryi.

Maj pryniasie morskija bitwy, ŭ katorych niemcy straciać kala pałowiny swajho flotu.

U kancy maja budzie zusim razbita Turcija.

U czerwieni zrobicca wialiki pierewarot u Portuhalii, dzie iznoŭ zasiadzie na pasad karol.

U czerwieni Austryja zrobić zhodu z Rasiejaj, Francijaj i Anhlijaj, a Niamieczczyna astaniecca adna.

Žniwień i wierasień buduć niszczasnyja dla Baŭharyi, dzie budzie paŭstańnie, katoraje konczycca može prahnańniem karaleŭskaj siamji.

Kaniec hodu budzie wiasioły dla ŭsiaho świetu. Hetak wyczytali astranomy na hwiezdach.

## Ceny u Wilni.

Aposznija czasy u Wilni ceny na ŭsio strasziennie wysokija. Usiakija abawiazywajuczyja pastanowy i taksy niczoha ni pamahajuć, bo na ich nie zważajuć ani pradaucy ani kupcy.

Bulby pud 60—65 k.
Aśmina—2 r. i 2 r. 25 k.
Pud burakou—1 r. 60 k. i 1 r. 80.
Kwarta śmiatany—38—42 k.
Funt masła solanaho—55—60 k.
Niasalonaho—64—70 k.
Kuryca 1 r. i da 2 r.
Pud siena 70 k.—1 r.
Pud sałomy 50—55 k.
Ausa zusim nima.
Jajki patanieli, dyk pa 25 k.
Twarahu kwarta 15—20 k.

U jadkach miasa trudna daprasić. Kali udasca dastać, dyk:

Jaławiczyna funt pa 21—25 k.
Cialacina „ „ 18—20 k.
Świnina „ „ 25 k.
Słanina „ „ 32—40 k.

## Szarada haspadarskaja.

Czytaj jak jość, dyk źwiarok
Z czatyrma nahami,
A naadwarot—miejsca,
Dzie bjuć chleb capami.
(*Razhadka budzie*).

*Razhadka wajennaj szarady z № 13 ho:*

**„Kazak.“**

## Dumki.

Chto u usim spuścicca na Boha, toj ni baicca niczoha.

## Prykazki.

Hałodnamu chleb śnicca.
Choć czornaja papa, aby pounaja łapa.

## Žarty.

## Jakaja roźnica?

Czym roźnicca majstra ad czaladnika?

A tym, szto, jak czaladnik zachwareje, dyk skažuć, szto jon upiŭsia, a jak majstra upjecca, dyk każuć, szto jon zaniamoh.

# Swaja Poczta.

**Panu A. Hryniewiczu.** U 1913 h. Wami zapłaczana predpłata za cely hod. Ci maim wysłać hadawik za toj hod? Hazetu budzim pasyłać akuratna.

**Pannie A. Bobiczysce.** Wielmi dziakuim za prysłanuju pisulku i prosim czaściej pisać da nas, szto cikaŭnaho robicca kala Waszecinaho boku.

**Panu P. Karkockamu.** Należycca ad Was 17 kapiejak, katoryja możycia adasłać markami.

**W-namu Ks. M. Pa-wiczu.** Žadańnie spoŭnim cieraz niekolki dzion. Raniej nia można było.

**Panu A. Michałowamu.** Dobra, można.

**Kachanouskamu u Wiciuli i Sadouskaj u Siamiuny.** Pradpłata Wasza konczyłasia 1-ho krasawika. Kali choczycia dalej atrymliwać „Biełarusa“, to pryszlicia hroszy, praz poczty, ci praz kaho znajomaho nam.

Redaktar — wydawiec **B. Poczobko.**

[illegible] „[illegible]“ WILNO.